

ΤΟ ΜΥΒΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

Από την Κρήτη φύσαγε άερας επαναστατικός. Με στείλιανε από την εφημερίδα να γνωρίσω τὸ μεγάλο γ'ηοί και να περιγράψω τις

ἀνησυχίες του. Γνώρισα τούς κρητικούς πολιτευόμενους. Και τὸ Βενιζέλο. Ἐγραψα γι' αὐτόν ἀπὸ τούς πρώτους, μαζί με τὸ Γρανίτσα και τὸν Πῶπ.

Ἡ «Πατρις» ἦταν τότε Θεοτοκική και σὲ λίγο, γίνθηκε Ραλλική. Μ' ἀνακάλεσαν. Και μοῦ κἀνανε και παρατηρήσεις γιὰ ὅσα ἔγραψα. Ὡστόσο τὸ επαναστατικό πνεῦμα κουφώθηκε. Και τέλος ἔξελπισε σὸ Γουδί. Ἦτανε μιὰ στρατιωτική επανάσταση πολὺ περιέργη. Καλὰ-καλὰ ὁ κοσμάκης δὲν ἤθελε. Ἦταν ὅλοι επαναστατημένοι και σύμφωνοι! Κατὰ βάθος, δὲν καταλάβαινε ἐναντίον τίνος επαναστατοῦσαν. Φώναζαν κατὰ τὸν καλαῖων κομμάτων. Μὰ τὰ παλαιὰ κόμματα δὲν ἦταν πάλι ὁ ἴδιος ὁ λαὸς ποὺ τ' ἀκολουθοῦσε; Κι' οἱ ἀξιωματικοὶ ποὺ κἀνανε τὸ προνομισματικό—κι' αὐτοὶ δὲν ἔξανε καθαρά τί θέλανε, ἐκτός ἀπὸ τὸ νὰ φύγει τὸ καθεστῶς τὸν παλιὸν κομμάτων... Βρέθηκα σὸ Γουδί, ὅταν ὁ βασιλιάς Γεώργιος ἔστειλε τὸ Μερκούρη να φωνήση τούς επαναστάτες τί γύρευαν. Δυσκολεύτηκαν κι' αὐτοὶ τί ν' ἀπαντήσουν. Τέλος εἶπαν:

— «Ἀμνηστία» νὰ φέρουν! οἱ πρίγκηπες ἀπὸ τὸ στρατό και τέλος νὰ γίνουν ὅλα τὰ ὅρατα πράγματα σὲν Ἑλλάδα: Νὰ ἀνορθωθῆ τὸ κράτος. Μὰ δὲν ἔβγαζαν διόλου πῶς.

Ὁ βασιλιάς ἄια τ' ἀκουσε εἶπε, χαμογελῶντας: — Μὰ γιατί δὲν μοῦ τᾶλεαν προητέτερα, νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς επαναστάσεως!...

Σε λιγάκι φάνηκε πὸς ἡ επανάσταση αὐτὴ δὲν εἶχε κανένα ἔαυτερο πρόγραμμα. Ἀπειθῆνθη σὲ μᾶς—τὴν ὁμάδα τὸν κοινωνιολόγων. Και μᾶς παράγγειλε νὰ τῆς φτιάξουμε ἕνα πρόγραμμα ἐφαρμοσμένο. Κλειστήκαμε σὸ σπίτι τοῦ Πετιμεζῆ, νύχτες και νύχτες, και φτιάσαμε τὸ περίφημο φυλλάδιο: «Τί πρέπει νὰ γίνῃ». Πολλές ἀπὸ τίς ὑποδείξεις μᾶς ἐφαρμόστηκαν. Ἡ συζήτηση γίνανε με πολλὰ χιμακὰ ἐπισόδια. [Σὲ μιὰ στιγμή, ὅταν ἐξετάζαμε τὴ θέσι τοῦ βασιλιά κι' ἀντιμετωπίζαμε τὸ ἐνδεχόμενο νὰ φύγει, ἡ ὑπερέτρια μῆχανε με τούς σχετικούς καφέδες:

— Ὅχι, τὸν κατοκοίρη τὸ βασιλιά! φώναξε, ἀφήνοντας τὸ δίσκο ἀπάνω σὸ τραπέζι. Τί σὰς ἐφαίξε!...

Μιὰ ἄλλη νύχτα, βγαίνοντας σὲς τέσσερες τὸ πρωί, ἀπὸ μιὰ ἄλλη θυελλώδη συνοδρία, ἀκουσα τὸν γιατρό—μέλος τῆς ὁμάδος, κατόπιν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας γιὰ ἕνα φεγγάρι—ποὺ με συνόδευε ὡς τὸ σπίτι μου, νὰ μοῦ λῆ:

— Ἐδῶ ἄλλος εἶνε με τὸ Θεοτόκη, ἄλλος με τὸ Ράλλη, ἄλλος με τὸ Μαυρομυχάλη. Ἐμεῖς με ποῖον εἰμαστε;

— Δὲ μποροῦμε νᾶμαστε μ' αὐτὰ τὰ κόμματα, τοῦ εἶπα, ἀφοῦ τὰ χτυποῦμε.

— Εἰμαστε ὅμως σὲ μῆση και μᾶς χτυποῦν ὅλα!... Κι' ἐγὼ δὲ βλέπω τοιοὶ θὰ με κάμουν ἐμένα... καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου!

Και δὲν ἔγινε ὁ καὶνόμενος! Ὅταν πῆγαμε τὸ φυλλάδιο «Τί πρέπει νὰ γίνῃ» σὲν ἀρχηγὸ τῆς επαναστάσεως, τὸ Ζοριμὰ, χάιδεψε τὸ μοῖσι του και εἶπε:

— Κατάλαβα! Ἐσεῖς θέλετε επαναστασεῖ! Αὐτὸς εἶχε κἀμε επαναστασεῖ κι' ἐμᾶς κατηγοροῦσε γιὰ επαναστάτες. * * *

Ὡστόσο, ἡ πορεία τῆς επαναστάσεως δὲ μοῦ πολυάρεσε: Ἐγραψα μιὰ εἰρωνική στήλη γιὰ τίς οικονομολογικές προχειρολογίες τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Εὐτασίας. Ἀλλὰ δὲν ἤξερα ὅτι ἀπὸν τὸν ὑποστήριζαν οἱ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ συνδέσμου. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ποὺ δημοσιεύτηκε τὸ ἄρθρο μου, μῆχανε, ἀγριεμένοι, σὸ γραφεῖο δυὸ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ ποροβολικῶ.

- Ποιὸς εἶνε ὁ κ. Μελαῶς;
 - Δὲν εἶνε ἐδῶ, τοῦς εἶπα, με τὸ φυσικώτερο ὕψος τοῦ κόσμου.
 - Πότε θὰ ὀρθῆ;
 - Μὰ... μετὰ μιὰ ὥρα θὰ εἶν' ἐδῶ!
- Ἐργυναν. Και τὴν ἴδια στιγμή... κι' ἐγὼ, γιὰ νὰ μὴ ξαναπατήσω σὸ γραφεῖο αὐτὴ τὴν ἡμέρα και τὴ νύχτα. Μὰ δὲν γλύτωσα. Μὲ πᾶσαν τὴν ἄλλη μέρα και με πᾶσαν τὴν επαναστατική ἐπιτροπή:
- Ἐφέρες τί σοῦ κάνουμε; Σὲ κρεμάει!
 - Ἐσεῖς, τοῦς εἶπα, χωρίς νὰ ἔξερο διόλου ὅτι κινδύνενα σοβαρά, δὲν κρεμάσατε τὸ Θεοτόκη και τὸ Ράλλη! Και θὰ κρεμάσατε ἐμένα!

Εὐτυχῶς, βρέθηκε ὁ Κουτούρης, μέλος τῆς επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Μοῦκανε τὸ συνήγορο. Μ' ἄρσαν.

Ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος προσκάλεσε τὸ Βενιζέλο... Αὐτὸς ἄρχισε νὰ θεωρεῖται σάν ἀνθρωπος τοῦ μέλλοντος. Τὸν ἔφερα σ' ἐπαρῆ με τὸ Σίμο, με τὸν Ἀ-

λεξανδοῦ, με τούς κοινωνιολόγους... Τὸν ἴδιο καιρὸ ἤρθα σὲ διαφώνια με τὸ Σίμο γιὰ ζήτημα καθαρὰ δημοσιογραφικό. Τὸ συντακτικό προσωπικὸ ζήτησε νὰ ἐπιβάλῃ σὲς ἐφημερίδες τὴν Κυριακή ἄγρια. Οἱ διευθυνταὶ δὲ θέλανε. Φθάσανε σ' ἕνα συμβιβασμό: Νὰ βγάλουν «φιλολογικά» φύλλα τὴν Κυριακή, τυπωμένα ἀπὸ τὸ Σάββατο. Κι' εἶσι τὴν Κυριακή νὰ παίρνουμε τὸν ἄερα μας. Ἦρθε, λοιπόν, ὁ διευθυντῆς και μοῦ τὸ ἀνήγγειλε. Ἦμουν ὁ φιλολογικὸς συνεργάτης—σχεδὸν ὁ μόνος—τῆς «Πατριδος», κοντὸ σὲ δημοσιογραφικὴ δουλειὰ ποῦκα. Ἐγὼ θὰ γέμιζα τὸ Κυριακάτικο φύλλο. Τὸ Σάββατο ἔτανε γιὰ μίνα μέρα μαρτυροῦ—διπλῆς δουλειᾶς. Ὡστόσο, δὲν παραπονέθηκα. Κάθισα, τὸ πρωτὸ Σάββατο, και σάρασα μιὰ πρώτη ἐπισκόπησι τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Βηλαρά και τοῦ Χριστοπόπουλου ὡς τὸ Σολομῶ. Τὸ δεύτερο Σάββατο προχώρησα σὸ Βαλαωρίτη. Αὐτὸς δὲ μοῦ πολυάρεσε γιὰ τὴν ἠθορικὴ του. Και ἔγραψα. Ποιὰ ἦταν ὁμως ἡ ἐκκλησί μου, ὅταν, τῆς δευτέρας τὸ πρωί, εἶδα σὲν «Πατριδα» με μᾶρα γράμματα μιὰ δῆλωση ποὺ ἀπεκρίθησε τὸ ἄρθρο μου, λέγοντας, ὅτι ἡ ἐφημερίδα εἶχε δικῆς τῆς φιλολογικῆς γνώμης, γνωστῆς ἀπὸ... εἰκοσμητίας, ὅταν ἔβγαλε σὸ Βουκουρεστὶ! Και ὅτι τὸ ἄρθρο μου γιὰ τὸ Βαλαωρίτη δὲν ἀντιπροσώπευε παρὰ τίς προσωπικῆς μου γνώμης. Θύμωσα. Βέβαια, σὸ ἄρθρο εἶχα βάλει τίς προσωπικῆς μου γνώμης. Ἀλλὰ δὲν εἶχα παρακαλέσει ἐγὼ νὰ τίς τυπώσουν. Αὐτοὶ μοῦκανε ζητήσι νὰ γράφω φιλολογικὰ κομμάτια. Ἀπάντηση τοουτέρο σ' αὐτὴ τὴν ἀποκρίσει: Μ' ἕνα γράμμα σὲν «Ἐστία». Ἡ «Πατρις» μοιροῦσε νᾶχη ὅποιες ἰδέες ἤθελε προ... εἰκοσμητίας. Ἀπὸ τότε ἄλλαξαν ἡ ἀντιλήψεις... εὐτυχῶς γιὰ τὴν κριτική, ποὺ ταξινομήσε καλύτερα τίς ἀξίες. Ἀλλὰ πὸ τοουτέρο ἦταν ἡ ἀπάντησι τοῦδεσκα ἀπὸ τίς στήλες τῆς «Νέας Ἡμέρας» τῆς Τεργέστης, ὅπου ἤμωνα φιλολογικὸς συνεργάτης. Γιατί σὸ μετὰ εἶχα πληρορορηθῆ και τὸ λόγο ποὺ μ' εἶχε ἀποκηροῦσε ἡ «Πατρις». Ὁ Βαλαωρίτης τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, γινὸς τοῦ ποιητῆ, ἄμα εἶδε τὸ ἄρθρο μου, φώναξε τὸ Σίμο και τοῦ εἶπε:

— Τί ἔχει ὁ συντακτικὸς σας με τὴ μνήμη τοῦ ἀειμνήτου πατροῦς μου;

Ὁ Σίμος εἶχε ὑποχρεώσεσι σὲν Τραπέζα κι' ἐπανάρθησε γιὰ νὰ ἐξελιωθῆ. Ἐγραψα, λοιπόν, σὲν «Νέα Ἡμέρα» ὅτι ἦτανε μεγάλο εὐτύχημα, ὅτι δὲν ἄρσαν ἀπογόνους τραπέζικους ὅλοι οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ, γιατί διαφορετικὰ ἡ κριτική σὲν Ἑλλάδα θὰ ἦταν ἀδύνατη. Ὅταν τὸ φύλλο τῆς «Νέας Ἡμέρας» ποῦκα τὴν ἀπάντησι αὐτὴ ἤρθε σὲν Ἀθήνα, ἔγινε σοῦσομο. Μερικοὶ μοῦ οἰχτηκαν. Ὁ Κωστής Παλαμᾶς ὁμως κατέβηκε και με ὑπεράσπισε μ' ἕνα ἄρθρο τοῦ ἐνυπογραφο

σὲν «Ἐστία». Αὐτὰ ὅλα ὁμως φέρανε τὴν ἀπομαρτυροῦ μου ἀπὸ τὴν «Πατριδα». Τότε ὁ «Χρόνος» τοῦ Χαιροπόπουλου μοῦκανε μιὰ πρότασι: Νὰ πᾶω ἀνταποκριτῆς του σὲν Ἱταλία—σὲν Ρώμη. Εἶχα κἀπο-ὁ δισταμῶ. Δὲν ἦτανε πολὺς καιροῦ ποῦκα ἐνώσει τὴ ζωὴ μου, με δειροτὸ γάμου, με τὴ διακεκριμένη γιατρό «Ἄννα Κατοῖγρα—μιὰ γυναίκα ἀνάστη, βαθειὰ μορφωμένη και ποῦταῖε ὁλοσὸ σὲν πνευματικὴ μου ἀνάπτυξι. Σπουδαγμένη σὸ Παρίσι, διαβασμένη ὅσο λίγες, ἀγαθὴ κι' ἀφροισμένη, κῦταῖε νὰ μοῦ πλατύνη με κάθε τρόπο τὸν πνευματικὸ μου ὀρίζημα:

— Δέξου, μοῦ εἶπε. Δὲν πειράζει ποῦ θὰ χωριστοῦμε γιὰ λίγο. Ἐθάρθη νὰ σ' ἐβρω σὲν Ρώμη. Νὰ μείνεις σὸ ἐξωτερικό και νὰ γνωρίσει τὴ ζωὴ και τὴν τέχνη ἕνος ἄλλου λαοῦ θὰ σ' ὀφελῆρη.

Ἐσεῖς δέχτηκα. Και με τὴ συνοτροφία τοῦ Σταντὰλ και τοῦ Ταῖν, ἔφραγα γιὰ τὴν Ἱταλία. Ἐγκαταστάθηκα σὲν Ρώμη, γιὰ Rasella 10. Κι' ἄρσαν νὰ μαθαῖνον Ἱταλικὰ, νὰ στέλνω τηλεγραφήματα κι' ἀνταποκρισε. Και πρὸ πάντων νὰ μελετῶ, ὅσο μοῦ ἐἴτερετε ἡ δουλιὰ μου, τὴν Ἱταλικὴ Ἀναγέννησι. Ἀνακάλυψε γρήγορα τίς ἀδυναμίες τοῦ Σταντὰλ. Καταλάβαινε τὴ ζωγραφική και τὴ γλυπτική σάν ἕνας λόγιος. Ἐκανε «φιλολογία» μέσα σὲς πινακοθήκες, θελκτικὴ φιλολογία, ἂν θέλετε, με βαθειῆς ἀπόψεις πολὺ συχνὰ—μιὰ φιλολογία. Τὸ τεχνικό μέρος δὲν τὸν ἀσχολοῦσε σοβαρά. Ὅσο γιὰ τὸν Ταῖν, μιὰ μέρα, μ' ἔλεγε τὴν ἐκτίμησι και τὸν θαυμασμό ποῦ τοῦ εἶχα, τὸν πᾶσα ἀπὸ τὸ παρῶνο.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Ἡ συνέχεια

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης